

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A1.

Στο ποίημα του Γ. Παυλόπουλου εντοπίζουμε τρία από τα βασικά του γνωρίσματα. Αρχικά, ο λόγος του ποιητή είναι απλός, φυσικός και σχεδόν πεζολογικός, με τη χρήση λεξιλογίου του καθημερινού προφορικού λόγου. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί ο στίχος 4: «το μάτι τους αρπάζει κάτι». Επιπροσθέτως, μπορούμε να προσθέσουμε στα γνωρίσματα την παρατακτική σύνταξη που παρατηρείται στους στίχους 7-13. Ο ποιητής επιλέγει να εκφράσει τα νοήματα εφτά κύριες προτάσεις και αντίστοιχοι περίοδοι που χωρίζονται με τελεία και δε συνδέονται με καμία συνδετική λέξη ή φράση. Με την επιλογή αυτή ο ποιητικός λόγος αποκτά αφηγηματικό και πεζολογικό τόνο, απλότητα και σαφήνεια, κοφτό και κουβεντιαστό ύφος.

Τέλος, στο ποίημα κυριαρχούν τρία σύμβολα, που συμπυκνώνουν και τον κυρίαρχο προβληματισμό του ποιητή: *Πόρτα, Κλειδί, Αντικλείδια*. Η *πόρτα* συμβολίζει την Ποίηση και τη μαγεία της. Αν και αρχικά εμφανίζεται ανοιχτή, στη συνέχεια παρουσιάζεται να κλείνει και μαζί της να γίνεται δυσπρόσιτος και προνομιακός και ο κόσμος της μαγείας. Το *κλειδί* ταυτίζεται με το «ιδανικό του άβατου της ποίησης», που δεν μπορεί να ανήκει προσωπικά και μοναδικά σε κανέναν. Τα *αντικλείδια* είναι όλα τα ποιήματα που γράφτηκαν στην προσπάθεια προσέγγισης της Ποίησης. Οι συμβολισμοί αυτοί δηλώνουν ότι ο αγώνας των ποιητών να αποκτήσουν πρόσβαση στο χώρο της Ποίησης είναι διαρκής, δεν έχει τέλος, έστω κι αν γνωρίζουν πως το ιδανικό ποίημα είναι ανέφικτο. Η μαγεία που υπόσχεται το άνοιγμα της *πόρτας* της Ποίησης αποτελεί και τη μόνιμη αναζήτηση των πνευματικών δημιουργών της. Την αναζήτηση αυτή εκφράζει το πλήθος από τα αντικλείδια, το πλήθος από τις ποιητικές τους απόπειρες. Η επινόηση του κλειδιού προσδίδει ουσία και σκοπό στη διαδικασία της ποιητικής δημιουργίας και αίρει ταυτόχρονα τη ματαιότητα που υπονοείται από την αδυναμία προσέγγισης του ιδανικού. (Ενδεικτική είναι η απάντηση. Συμπεριλαμβάνονται περισσότερα σύμβολα από ένα που ζητά η εκφώνηση).

B1.

Μα η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή: «Το ποίημα τελειώνει όπως άρχισε (κύκλος). Η ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή. Η πρόσκληση ανανεώνεται· η περιπέτεια δεν έχει τέλος· η πόρτα θα ξανακλείσει, αλλά θα παραμένει ανοιχτή...» (Τασούλα Καραγεωργίου). Η πόρτα λοιπόν παραμένει ανοιχτή μέχρι κάποιος να «προχωρήσει για λίγο το βήμα του στην έκταση της γης και το παιδί να αντικρύσει για πρώτη φορά την πρώτη μαύρη έναστρη νύχτα (Αγγ. Σικελιανός). Τότε θα στρέψει αναπόφευκτα το βήμα του προς την Πόρτα της Ποίησης· αυτή θα κλείσει αφήνοντας τον μαγεμένο να δοκιμάζει με την αρμαθιά αντικλειδιών..Αξιοπρόσεκτο επίσης είναι το γεγονός ότι και το ίδιο το ποίημα μας γίνεται ένα αντικλείδι στην ατέλειωτη σειρά αντικλειδιών

που γράφτηκαν για να παραβιαστεί η πόρτα της Ποίησης. Το ποίημα λοιπόν τελειώνει όπως άρχισε (κύκλος), γιατί έγινε και το ίδιο φορέας, ενσωματώθηκε στην εμπειρία που περιγράφει (δες στο σχολικό βιβλίο, σ. 90). Το ποίημα όμως στην ουσία δεν έχει αναλυθεί, αφού ο κόσμος της ποίησης όσο πλησιάζετε, τόσο παραμένει απροσπέλαστος (κλείνει την πόρτα του).

B2α. Το ποίημα περιέχει ποιητική αφήγηση με **παντογνώστη αφηγητή**, που γνωρίζει τη βαθύτερη ουσία της ποίησης και τις ποιητικές προσπάθειες που έχουν γίνει από τη γένεση του κόσμου ως σήμερα. Αφηγείται έναν αλληγορικό ποιητικό μύθο σε γ' πρόσωπο (**τριτοπρόσωπη ποιητική αφήγηση**). Από την παντογνωσία του ξεφεύγει μόνο στο στίχο 17 («για ν' ανοίξουμε»), όπου με το α' ρηματικό πρόσωπο καταθέτει και τη δική του εμπειρία στην ατέρμονη και δραματική αναζήτηση του μυστικού της Ποίησης. Εντάσσεται και ο ίδιος στο πλήθος των ποιητών που προσπαθούν να κατακτήσουν την αληθινή ποιητική τέχνη.

B2β. Να περιγράψετε δύο εικόνες με τις οποίες ο ποιητής δημιουργεί μια ατμόσφαιρα μυστηριακή.

1^η εικόνα: *«Η πόρτα τότε κλείνει. Χτυπάνε μα κανείς / δεν τους ανοίγει».*

Η πόρτα κλείνει, γιατί είναι ένα άπιαστο είδωλο και έτσι δεν αποκαλύπτεται πλήρως σε κανέναν. Η κλειστή πόρτα συμβολίζει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο δημιουργός, αλλά και το κίνητρο για να δημιουργήσει ο ποιητής τα έργα του. Η απόλυτη ουσία της ποίησης, η απόλυτη ταύτιση ανάμεσα στο ποιητικό όραμα και την ποιητική έκφραση του, το «τέλειο ποίημα», ο παράδεισος των ποιητών είναι κλειστός και το κλειδί του άφαντο. Πολλοί ποιητές αναλώνονται στην προσπάθεια ν' ανοίξουν την πόρτα αυτού του «ποιητικού παραδείσου». Οι ποιητικές του απόπειρες, τα ίδια τα ποιήματα είναι τα αντικλείδια με τα οποία επιδιώκεται μάταια ν' ανοιχτεί η κλειστή πόρτα.

2^η εικόνα: *«Η πόρτα δεν ανοίγει πια. Δεν άνοιξε ποτέ / για όσους μπόρεσαν να ιδούν στο βάθος».*

Όσοι αντίκρισαν τα αγαθά της ποίησης γνωρίζουν ότι δεν μπορούν να τα απολαύσουν μεμιάς. Κατάφεραν να πάρουν μια γεύση απ' αυτά τα αγαθά κι έτσι αυτό λειτουργεί ως πρόκληση να ανοίξουν την πόρτα και να γευθούν τις χαρές της ποίησης.

Γ1.

α) «Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν / τίποτα και προσπερνούν».

Οι πολλοί που προσπερνούν είναι η εποχή μας: είναι η υλιστική κοινωνία που χαρακτηρίζεται από τη μονομερή απασχόληση του ανθρώπου με την ατομική του ύπαρξη και ευζωία. Μια εποχή όπου κυριαρχούν ο ωφελιμισμός, ο ατομικισμός, η κερδοσκοπία, ο αισθησιασμός και γενικότερα η λατρεία της υλικής ύπαρξης. Τότε, όπως παρατηρεί ο Οδ. Ελύτης, όταν στα δύο σκέλη του πολιτισμού μας το ένα υπερτροφεί (ο υλικός πολιτισμός), το άλλο είναι καταδικασμένο να ατροφεί (ο πνευματικός πολιτισμός).

β) «και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια / γυρεύοντας το μυστικό να την ανοίξουν. / Φτιάχνουν αντικλείδια».

Η προσπάθεια των ποιητών να προσπελάσουν την ποιητική ουσία αποκτά δραματική διάσταση. Κάποιοι μετατρέπουν την ποίηση σε αυτοσκοπό της ζωής τους, αφιερώνονται σ' αυτήν και χαλάνε τη ζωή τους υπερβαίνοντας το μέτρο. Οι ποιητές ξοδεύουν ολόκληρη τη ζωή τους, αλλά δεν κατορθώνουν ν' ανοίξουν την πόρτα, να απολαύσουν εκείνους τους πνευματικούς χυμούς που είναι αντάξιοι ενός ποιητικού έργου. Η ανύψωση εντέλει στο επίπεδο της αληθινής ποίησης δεν είναι δεδομένη για τον καθένα ούτε ζήτημα μιας απλής ευάρεστης διάθεσης. Απεναντίας απαιτεί κόπους, διαρκή προσπάθεια, θυσία ίσως ολόκληρης ζωής, χωρίς μάλιστα να είναι βέβαιη η ποθητή πραγμάτωση. Το ευκαίο ή επιθυμητό δεν γίνεται εύκολα πραγματικό στην ποίηση.

Δ1. Και τα δύο ποιήματα ανήκουν στα **ποιήματα ποιητικής**. Αντίστοιχα οι δύο ποιητές προσπαθούν να ορίσουν την ποίηση και να εισχωρήσουν στα ενδότερα της ποιητικής ουσίας. Από τη μία ο Παυλόπουλος ορίζει την ποίηση ως μια πόρτα ανοικτή και φαινομενικά προσιτή σε όλους. Περιγράφει την αιώνια πρόκληση της Ποίησης προς τους ποιητές να διαβούν την πόρτα της. Κάθε «αντικλείδι» τους όμως, κάθε καινούριο ποίημα, συμβάλλει στο κλείσιμο της πόρτας, και η προσπάθεια ανανεώνεται συνεχώς, επ' άπειρον. Από την άλλη, ο Στογιαννίδης θεωρεί την κατάκτηση της ποίησης έργο δυσεπίτευκτο, που απαιτεί ειλικρίνεια, μόχθο, περισυλλογή, μοναχικότητα («Η ποίηση είναι η πιο σκληρή μοναξιά»).

Επιπροσθέτως, και οι δύο ποιητές αναδεικνύουν μέσα από τα ποιήματά τους το μαγευτικό χώρο της ποίησης: ο μεν Παυλόπουλος διατείνεται πως το ποιητικό τοπίο μαγεύει τους επαρκείς επισκέπτες του («μαγεμένοι πηγαίνουνε να μουνν»), ο δε Στογιαννίδης τη χαρακτηρίζει «μελέτμια Αυγουστιάτικα, λουτρά ιαματικά που οι δυστυχισμένοι ονειρεύονται». Τονίζουν, επίσης, πως πολλές φορές η ενασχόληση με την ποίηση ενέχει τον κίνδυνο απομάκρυνσης από την πραγματικότητα. Γι' αυτό καλό θα ήταν να ανατιμάται αλλά όχι και να υπερτιμάται, καθώς τα ποιήματα, μαζί και η ποιητική διάθεση και έξαρση, δεν μας οδηγούν υποχρεωτικά στο ύψος της ποίησης. («Η ποίηση σου αφαιρεί την πραγματικότητα» και «Ακόμη και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια ... να την ανοίξουν»).

Αντίστοιχα, και οι δύο ποιητές επισημαίνουν την παγίδα που ενεδρεύει: όταν υπηρετείς δογματικά την «ποίηση για την ποίηση» («να μηρυκάζεις λέξεις»), καταλήγεις να μην απολαμβάνεις ούτε καν ο ίδιος τα δώρα της («και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια»).

Και τα δύο ποιήματα ολοκληρώνονται κυκλικά με στίχους που τονίζουν την αξία της ποίησης. Ο τελευταίος στίχος στο ποίημα του Παυλόπουλου ολοκληρώνει τον κύκλο της ποιητικής εκμύθευσης του κόσμου και επιβεβαιώνει ότι η σχέση μας με την ποίηση παραμένει μια γοητευτική, αλλά και επώδυνη περιπέτεια ζωής. Παρόμοια και ο Στογιαννίδης με την κατηγορική διατύπωση του ακροτελεύτιου στίχου παραδέχεται ότι η ποίηση λειτουργεί θεραπευτικά, σε συνθήκες επώδυνης μοναχικότητας του δημιουργού. («Η ποίηση είναι η πιο σκληρή μοναξιά»).